

Sygn. akt II Ca 716/19

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA w SO Grzegorz Ślęzak

Sędziowie: SSO Jarosław Gołębiowski (spr)

SSR del. Mirosława Makowska

Protokolant: Katarzyna Pielużek

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 grudnia 2019 r.

sprawy z wniosku (...) S.A. w W.

z udziałem A. K., (...) Sp. z o.o. z siedzibą w W.

o stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie

na skutek apelacji wniesionej przez A. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 1 sierpnia 2019 r. sygn. akt I Ns 1293/15.

postanawia:

1. oddalić apelację,

2. ustalić, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie.

Sygn. akt II Ca 716/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 1 sierpnia 2019 r Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. sprawy z wniosku (...) S.A. z/s w W. z udziałem J. K., (...) Sp. z.o.o. z/s w W. o stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie postanowił :

1. stwierdzić, że (...) z/s w W. nabyło z dniem 1 lutego 1990 r w drodze zasiedzenia służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, na nieruchomości położonej w P. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów nr działki (...), o powierzchni (...) ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą (...), polegającą na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej poprzez utrzymywanie na tej nieruchomości urządzeń służących do przesyłu gazu w postaci rurociągu wysokiego ciśnienia (...) relacji C. z odgałęzieniem P. – Ł., wykonywanie czynności eksploatacyjnych w tym prawie swobodnego dostępu i dojazdu do tych urządzeń w celu wykonania prac budowlano-montażowych, konserwacyjnych i remontowych, usuwania awarii, a także wymianę urządzeń oraz usuwanie ewentualnych awarii sieci gazowej, w zakresie niezbędnym dla zapewnienia prawidłowego i niezakłóconego działania urządzeń, zgodnie z oznaczeniem na mapie przebiegu

służebności o powierzchni (...), sporządzonej przez biegłego geodetę K. S. w dniu 3 grudnia 2018 r, przyjętej do ewidencji materiałów państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego (...) w dniu (...)

2. ustalił, iż każdy uczestnik ponosi koszty swego udziału w sprawie,

3. nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego w Piotrkowie Tryb. od wnioskodawcy (...) S.A. z/ s w W. kwotę 2 331,85 zł (dwa tysiące trzysta trzydzieści jeden 85/100 złotych) tytułem zwrotu części wydatków na wynagrodzenie biegłego.

Sąd Rejonowy ustalił i zważył, co następuje:

Dla nieruchomości położonej w P., województwo (...), oznaczonej w ewidencji gruntów nr działki (...) (wywodzącej się z działki nr (...), której pierwotny nr to (...)), przy ulicy (...), Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Właścicielem tej nieruchomości jest A. K.. Poprzednimi właścicielami nieruchomości byli F. oraz M. małżeństwo (...), którzy nabyli nieruchomość na podstawie aktu własności ziemi nr ON- (...) z dnia (...) r. Następnie umową darowizny z dnia (...). – akt notarialny Rep.(...)- działka została przekazana na rzecz M. i J. małżeństwa (...).

Przez nieruchomość położoną w P., województwo (...), oznaczoną w ewidencji gruntów nr (...) przebiegają urządzenia służące do przesyłu gazu w postaci gazociągu wysokiego ciśnienia (...) relacji C.-W. z odgałęzieniem P.-Ł..

(bezsporne)

Gazociąg DN 350 relacji C.-W. został wybudowany zgodnie z lokalizacją ogólną, ustaloną w (...) Komisji (...), decyzji nr (...) z dnia (...) i orzeczenia (...) Komisji (...) (...) z dnia (...) r. w sprawie szkicu koncepcyjnego całości projektu wstępnego gazociągu magistrali gazowej (...) W., a także na podstawie Zaświadczenia lokalizacji szczegółowej nr (...) z dnia (...) r. Na przebieg trasy gazociągu dalekosiężnego (...) W. w P. w dniu (...) r. wyraziło także zgodę Prezydium (...) w P..

W grudniu 1970 r. został sporządzony Program (...) P., zatwierdzony decyzją nr (...) z dnia (...) r. Zgodnie z tym Programem, przez teren miasta przebiegał gazociąg wysokoprężny (...) C.-W.. Na początku 1970 r. gazociąg ten został przecięty i powstał gazociąg relacji C.-W., którym początkowo przesyłano gaz koksowniczy, a następnie gaz ziemny.

Gazociąg został wybudowany przez (...) w Z. powołane na podstawie Zarządzenia Ministra (...) z dnia 16 lutego 1950 r. w sprawie powołania przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...). Na mocy zarządzenia nr (...) Ministra (...) z dnia (...) r. zostało utworzone przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...), które przyjęło majątek wszystkich wymienionych w zarządzeniu jednostek. Zarządzeniem nr (...) Ministra (...) z dnia (...) r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą (...) w Z.. Zarządzeniem nr (...) Ministra (...) z dnia (...) r. utworzone zostało przedsiębiorstwo państwowe (...), w skład którego weszły między innymi (...) w Z., które to przedsiębiorstwo w październiku 1996 r. przekształcone zostało w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa (...) S.A. Po wybudowaniu był on eksploatowany przez (...) w W., które weszły również w skład przedsiębiorstwa państwowego (...).

Właścicielem gazociągu (...) jest spółka (...) sp. z o.o. z siedzibą w W.. Poprzednikiem prawnym spółki jest (...) sp. z o.o.

Lokalizacja gazociągu przez działkę objętą wnioskiem nie uległa zmianie. Na działce nr (...) nie były przeprowadzane remonty instalacji, nie ma także oznaczeń infrastruktury rur gazowniczych, oznaczenia w postaci słupków znajdują się na działce sąsiedniej od około 2004 r. Od czasu budowy gazociąg jest stale eksploatowany. Kontrola stanu technicznego gazociągu polegała na konserwacji słupków i armatury oraz sprawdzeniu szczelności. Co najmniej 2 razy w roku dokonywano kontroli stężenia metanu na gruncie poprzez fizyczne przejście wzdłuż gazociągu i dokonywaniu pomiarów, które ujmowano w harmonogramie prac eksploatacyjnych. Obecnie przeprowadza się co do zasady wyłącznie kontrolę z powietrza poprzez obserwację roślinności, a jedynie w miejscach o większym zagrożeniu kontrole dywanowe na gruncie.

Działka nr (...) wraz z gazociągiem została objęta Planem (...) P., zatwierdzonym Uchwałą (...) w Ł. nr (...) z dnia (...) r. oraz Uchwałą nr (...) (...) w P. z dnia (...) r.

Przebieg gazociągu został określony na podstawie pomiaru wykonanego przez O. w Ł. za pomocą lokalizatora urządzeń podziemnych według informacji zawartych w sprawozdaniu technicznym – operat nr (...) w 2002 r. W 2005 r. dokonano aktualizacji mapy. Zgodnie z przebiegiem gazociągu określonego w oparciu o oś określoną w pomiarze z 2005 r. powierzchnia służebności wynosi 0.0068 ha. Obszar służebności został określony na mapie do ustalenia służebności gruntowych z dnia 3 grudnia 2018 r. zaewidencjonowanej przez Prezydenta Miasta P. (...) Ośrodek (...) w P. za nr P.(...).

W dniu 22 marca 2007 r. spółka (...) S.A. złożyła do Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim wniosek o stwierdzenie, że (...) S.A. w W. nabyły przez zasiedzenie z dniem 1 stycznia 1977 r. służebność gruntową, polegającą na nieodpłatnym utrzymaniu gazociągu na nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...), położonej w P., dla której Sąd Rejonowy VI Wydział Ksiąg Wieczystych w P. prowadzi księgę wieczystą nr Kw (...).

Sprawa toczyła się pod sygn. akt I Ns 398/07.

W toku sprawy Sąd dokonał zmiany oznaczenia przedmiotu sprawy na „stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez uwłaszczenie”.

Postanowieniem z dnia 30 listopada 2007 r. Sąd oddalił przedmiotowy wniosek.

W dniu 5 maja 2004 r., M. i J. małżeństwo P. wnieśli do Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim pozew skierowany przeciwko spółce (...) S.A. o zasądzenie na ich rzecz kwoty 700,00 zł, tytułem opłaty dzierżawnej za miesiąc maj roku 2001 r., która była modyfikowana, za zajęcie nieruchomości położonej przy ulicy (...) w związku z posadowieniem gazociągu tłoczego wysokiego ciśnienia o średnicy 350 mm.

Sprawa toczyła się pod sygn. akt I C 344/04.

W dniu 31 grudnia 2014 r. M. i J. małżeństwo P. wnieśli do Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim pozew skierowany przeciwko spółce (...) S.A. o zasądzenie na ich rzecz kwoty 10.000,00 zł tytułem bezumownego użytkowania nieruchomości położonej przy ulicy (...), w okresie od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 31 grudnia 2005 r. za posadowienie gazociągu tłoczego wysokiego ciśnienia o średnicy (...) mm.

Sprawa toczy się pod sygn. akt I C 2393/14.

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie dokumentów załączonych do akt sprawy, jak też w oparciu o treść zeznań powołanych w sprawie świadków K. P. oraz P. B. (1) na okoliczność budowy i eksploatacji urządzeń przesyłowych. Co do prawdziwości tych zeznań Sąd nie miał żadnych wątpliwości, tym bardziej, że zeznania P. B. (1) znajdowały odniesienie do przedłożonej w sprawie dokumentacji organizacyjnej przedsiębiorstw budujących gazociąg oraz co do samej budowy urządzeń przesyłowych. Wprawdzie wskazać należy, że uczestniczka kwestionowała część dokumentów, w szczególności Plan (...) P. z dnia 28 maja 1979 r., wskazując, że nie został ujawniony na nim przebieg gazociągu, niemniej jednak ostatecznie twierdzenia te skutecznie zakwestionował wnioskodawca.

Bezspornie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy kluczowe znaczenie miały opinie biegłego sądowego w dziedzinie geodezji i kartografii K. S., tj. mapy sporządzone do celów prawnych na okoliczność oznaczenia przebiegu gazociągu oraz strefy kontrolowanej odpowiadającej szerokości pasa eksploatacyjnego. Podkreślić należy, iż ustalenia poczynione przez biegłego sądowego nie były kwestionowane przez wnioskodawcę, zaś zastrzeżenia uczestniczki nie zasługiwały na uwzględnienie, gdyż polegały na nieprawidłowej interpretacji stanu prawnego. Ponadto uczestniczka nie wносиła o przeprowadzenie dowodu z opinii innego biegłego. Sąd nie znalazł zaś podstaw, aby pierwotną opinię uznać za nieprzydatną dla przedmiotowego postępowania.

Sąd Rejonowy zważył, iż w przedmiotowej sprawie wnioskodawca (...) S.A. z siedzibą w W. wnosił o stwierdzenie, że z dniem 1 lutego 1980 r. nabył nieodpłatną służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu na nieruchomości położonej w P., województwo (...), oznaczonej w ewidencji nr (...), przy ulicy (...) w dobrej wierze, a ewentualnie o stwierdzenie, że wnioskodawca nabył tę służebność przez zasiedzenie w złej wierze z końcem dnia 1 lutego 1990 r.

Zgodnie z treścią art. 3051 k.c. nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń (służebność przesyłu).

Urządzenia przesyłowe to urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne (art. 49 § 1 k.c.).

Do służebności przesyłu stosuje się odpowiednio przepisy o służebnościach gruntowych (art. 3054 k.c.).

W świetle przepisów art. 292 k.c. w zw. 172 k.c. służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia. Przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Przesłankami zasiedzenia służebności są: posiadanie samoistne trwałego i widocznego urządzenia, służącego do wykonywania służebności, nieprzerwane posiadanie trwające przez czas potrzebny do zasiedzenia, który jest zależny od dobrej lub złej wiary posiadacza i wynosi odpowiednio 20 lub 30 lat. Zgodnie zaś z przyjętym orzecnictwem możliwe było nabycie przez zasiedzenie służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, ustanawianej na rzecz przedsiębiorcy, do którego należą urządzenia określone w art. 49 § 1 k.c., nawet przed wejściem w życie ustawy z dnia 30 maja 2008 r. (postanowienie SN z dnia 20 stycznia 2015 r., sygn. akt V CSK 106/14, postanowienie SN z dnia 26 czerwca 2013 r., sygn. akt II CSK 626/12).

Skoro zatem w niniejszym przypadku mamy do czynienia z zasiedzeniem służebności odpowiadającej w swej treści służebności przesyłu, w dalszej części Sąd poddało cenie przesłanki konieczne do tego zasiedzenia.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że charakter trwałego i widocznego urządzenia, o którym mowa w przepisie, będzie spełniało każde urządzenie materialne, które umożliwi korzystanie z nieruchomości w granicach służebności, usytuowane na obcej nieruchomości oraz wkraczające w jego sferę. Urządzenie to ma odpowiadać treści służebności pod względem gospodarczym (por. postanowienie SN z dnia 6 lipca 2011 r. I CSK 157/11 Lex 1050400, postanowieniu z dnia 4 października 2006 r., sygn. akt II CSK 119/06 Lex 447190).

Ponadto w przypadku posiadania służebności istotne znaczenia ma posiadanie w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, jako że posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. (...) Należy mieć na uwadze okoliczność, że przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się zaś jako posiadanie zależne (art. 336 k.c.). Jest przy tym oczywiste, że musi być ono wykonywane "dla siebie" (wyrok SN z dnia 31.05.2006 r., IV CSK149/05).

Nadto w orzecnictwie wskazuje się, że do nabycia przez zasiedzenie służebności przesyłu nie jest niezbędne, by widoczne elementy trwałego urządzenia, będącego przedmiotem korzystania przez przedsiębiorcę przesyłowego, znajdowały się na nieruchomości, którą obciążać ma ta służebność. Mogą zatem znajdować się pod powierzchnią gruntu i nie muszą być widoczne, mogą także znajdować się nad nieruchomością (postanowienie SN z dnia 19.12.2012 r., II CSK 218/12).

W przedmiotowej sprawie nie budzi wątpliwości, iż urządzenia przesyłowe wchodzące w skład przedsiębiorstwa wnioskodawcy, działają nieprzerwanie od początku ich eksploatacji, tj. co najmniej od 1970 r., zaś poprzednicy prawni wnioskodawcy dokonywali czynności konserwacyjnych przedmiotowych urządzeń, w tym kontroli stanu

technicznego polegającej na konserwacji słupków i armatury oraz sprawdzeniu szczelności. Ponadto co najmniej 2 razy w roku dokonywano kontroli stężenia metanu na gruncie poprzez fizyczne przejście wzdłuż gazociągu i dokonywaniu pomiarów, które ujmowano w harmonogramie prac eksploatacyjnych. Obecnie zaś wnioskodawca przeprowadza co do zasady wyłącznie kontrolę z powietrza poprzez obserwację roślinności, a jedynie w miejscach o większym zagrożeniu kontrole dywanowe na gruncie.

W tym stanie rzeczy Sąd nie miał wątpliwości, iż przesłanka korzystania z trwałego i widocznego urządzenia została spełniona.

W dalszej kolejności Sąd poddał pod ocenę przesłankę dobrej lub złej wiary wnioskodawcy. Podkreślić w tym miejscu należy, że w judykaturze przyjęło się, iż dobra wiara polega na błędnym, ale usprawiedliwionym przekonaniu posiadacza nieruchomości o przysługiwaniu mu wykonywanego prawa. W postanowieniu z dnia 13 stycznia 2000 r., II CKN 657/98 Sąd Najwyższy przyjął, że w złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien, że prawo własności mu nie przysługuje, lecz innej osobie. Takie pojmowanie złej wiary ma zastosowanie również w odniesieniu do posiadania.

Wskazać jednocześnie należy, iż dobra wiara występuje wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza cudzego prawa. Decyduje o niej chwila objęcia nieruchomości w posiadanie w zakresie odpowiadającym korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia (postanowienie SN, V CSK 87/13).

W ocenie Sądu okoliczności takie nie zaistniały w przedmiotowej sprawie. Jak bowiem stanowi Sąd Najwyższy państwowe osoby prawne, które w okresie przed dniem 31 stycznia 1989 r., w wyniku realizacji inwestycji przesyłowych, przebiegających przez nieruchomości nie należące do przedsiębiorstwa przesyłowego, co do których wydane były decyzje administracyjne o przebiegu linii przesyłowej i pozwolenia budowlane, objęły w dobrej wierze posiadanie służebności, jako korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12).

Wnioskodawca nie przedstawił decyzji administracyjnej o której mowa wyżej, jak też z przedłożonych dokumentów nie wynika, że poprzednicy prawni wnioskodawcy działali ze świadomością, iż nie naruszają cudzego prawa. Wprawdzie wnioskodawca przedstawił dokumentację projektową przedmiotowego gazociągu, w tym plan przebiegu urządzeń przesyłowych, niemniej jednak brak w niej stosownych zezwoleń na korzystanie z gruntów.

Powyższe przemawia zaś za przyjęciem złej wiary wnioskodawcy.

Przy czym należy podnieść, że na bieg terminu przedawnienia nie wpływu miały zarzuty podnoszone w toku sprawy przez uczestniczkę A. K., tj. co do przerwania biegu zasiedzenia służebności poprzez wniesienie powództwa o bezumowne korzystanie przez poprzednich właścicieli nieruchomości w sprawie prowadzonej przed tut. Sądem pod sygn. akt I C 2393/14 oraz w sprawie I C 344/04 oraz zarzut powagi rzeczy osądzonej wobec postępowania w sprawie sygn. akt I Ns 398/07.

W orzecznictwie utrwalony już został bowiem pogląd, zgodnie z którym wytoczenie przez właściciela nieruchomości przeciwko posiadaczowi służebności przesyłu, a przed dniem 3 sierpnia 2008 r. przeciwko posiadaczowi służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu, powództwa o zasądzenie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści tej służebności, nie przerywa biegu jej zasiedzenia (uchwał SN z dnia 26.11.2014 r., sygn. akt III CZP 45/14).

Tym samym wytoczone wcześniej powództwa przez poprzedników prawnych uczestniczki A. K. pozostają bez wpływu na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie.

Podobnie nie sposób uznać, że złożony przez spółę (...) S.A. w sprawie prowadzonej przed tut. Sadem pod sygn. akt I C 398/07, wniosek w przedmiocie stwierdzenia, że (...) S.A. w W. nabyły przez zasiedzenie służebność gruntową przez uwłaszczenie, dotyczący tej samej nieruchomości, stanowi o tym, że niniejsze roszczenie ma charakter rzeczy

osądzonej. Wskazać bowiem należy, że sprawa ta dotyczyła uwłaszczenia, a zatem podstawa prawna postępowania nie jest tożsama. Nadto wniosek ten został złożony w 2007 r., tj. po upływie okresu zasiedzenia stwierdzonego w niniejszej sprawie, wobec czego nie miał wpływu na jego bieg.

W ocenie Sądu podejmowane działania świadczą natomiast o wiedzy poprzedników prawnych uczestniczki, co do istnienia i położenia gazociągu. Nie sposób zatem zgodzić się z twierdzeniami uczestniczki, iż posadowienie linii ogólnopolskiej, a zatem strategicznej dla działania przedsiębiorstwa, stanowiło fakt, który nie był znany właścicielom nieruchomości przez które gazociąg przebiegał. Argumentacja ta nie może być skuteczna chociażby z uwagi na długotrwałość oraz zakrojony i widoczny zakres prowadzonych prac.

Nie bez znaczenia w niniejszej sprawie pozostaje także okoliczność, że w rozpatrywanym przypadku uprawnienia uczestnika wywodzone są od poprzednika prawnego. Przedsiębiorstwo państwowe zostało bowiem przekształcone w spółkę Skarbu Państwa. W związku z powyższym wszelkie jego prawa i obowiązki drogą sukcesji uniwersalnej przeszły na nowy podmiot – wnioskodawcę.

Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów wyjaśnił w wyroku z dnia 15 stycznia 2009 r., (sygn. I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009 D, poz. 97), że zasada jednolitego funduszu własności państwowej nie oznaczała, iż przedsiębiorstwo państwowe nie mogło wystąpić z roszczeniem na podstawie art. 231 § 1 k.c. w stosunku do nieruchomości znajdujących się w jego władztwie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmowano zgodnie, że wprawdzie ze względu na tę zasadę państwowa osoba prawna nie mogła przeciwstawić Skarbowi Państwa jakichkolwiek własnych uprawnień, jednakże w stosunkach zewnętrznych z osobami trzecimi miała pozycję taką jak właściciel. W konsekwencji wszelkie roszczenia, jakie powstawały ze względu na składniki mienia państwowego pozostające w zarządzie państwowej osoby prawnej, realizowała w imieniu własnym ta osoba. O ile więc w relacjach wewnętrznych między Skarbem Państwa a państwową osobą prawną posiadaczem samoistnym nieruchomości państwowej było zawsze państwo, o tyle z punktu widzenia relacji zewnętrznych przedsiębiorstwo państwowe, które władało oddaną mu w zarząd nieruchomością, powinno być uznawane za posiadacza samoistnego nieruchomości niezależnie od tego, czy była to nieruchomość państwowa. *Expressis verbis* pogląd ten znalazł wyraz w uzasadnieniu wyroku z dnia 15 kwietnia 1966 r., I CR 80/66 (OSNCP 1967, nr 2, poz. 24), w którym Sąd Najwyższy uznał, że chociaż posiadanie wykonywane przez jednostkę państwową stanowi - w myśl zasady wypowiedzianej w art. 128 § 1 k.c. - posiadanie państwowe, to jednak w wypadku, gdy jego przedmiot znajduje się w zarządzie państwowej osoby prawnej, na zewnątrz ta osoba prawna, a nie Skarb Państwa występuje - zgodnie z art. 128 § 2 k.c. - jako posiadacz. Przedsiębiorstwo państwowe mogło zatem występować z roszczeniem przewidzianym w art. 231 § 1 k.c., z tym, że, ze względu na zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, nabywana nieruchomość stawała się własnością państwową. Przedstawione rozumowanie, dotyczące posiadania samoistnego nieruchomości, wykonywanego przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu, można tym bardziej odnieść do posiadania w zakresie służebności odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu

Sąd Najwyższy podkreślił w postanowieniu z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08 (OSNC 2010, nr 1, poz. 15), że nie ma żadnych podstaw do przyjęcia, iż posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej kodeks cywilny z 1989 r. nie było posiadaniem w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. i nie mogło prowadzić do zasiedzenia. Podobne stanowisko zajmował Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z dnia 12 stycznia 2012 r. IV CSK 183/11, postanowieniu SN z 23.09.201 Or. III CSK 319/09, postanowieniu SN z 11.12.2008r. II CSK 314/08.

W konsekwencji wnioskodawca słusznie podnosi, iż osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 r. miała status państwowej osoby prawnej może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. zaliczyć okres posiadania skarbu Państwa sprzed tej daty.

Ponadto Sąd zważył, że w niniejszej sprawie zastosowanie mają terminy zasiedzenia określone w art. 172 k.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji, tj. 10 lub 20 lat w zależności od dobrej lub złej wiary posiadacza.

Wraz z nowelizacją Kodeksu cywilnego z dnia 28 lipca 1990 r. z uległ bowiem przedłużeniu okres posiadania konieczny dla stwierdzenia zasiedzenia. Wydłużenie okresu nastąpiło od 1 października 1990 r., kiedy w życie weszła wskazana wyżej nowelizacja poprzez zmianę treści art. 172 k.c. Przedłużone terminy zasiedzenia obowiązują jednak dopiero od dnia wejścia w życie tej ustawy (tj. 1 października 1990 r.). W związku z tym do zasiedzenia nieruchomości, którego 20-letni termin upłynął przed dniem 1 października 1990 r. nie ma zastosowania termin zasiedzenia przewidziany w art. 172 § 2 k.c. w brzmieniu nadanym przepisami art. 1 pkt 32 lit. b ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321) (por. uch. SN z dnia 10 stycznia 1991 r., sygn. akt III CZP 73/90).

W ocenie Sądu w przedmiotowej sprawie, wobec braku stwierdzenia dokładnej daty objęcia nieruchomości w samoistne posiadanie, termin zasiedzenia należało liczyć od dnia 1 lutego 1970 r. zgodnie z przedłożoną dokumentacją dotyczącą gazyfikacji P., tj. Programem (...)

W dalszej kolejności Sąd przyjął zaś, że Skarb Państwa przez czas posiadania działki objętej wnioskiem pozostawał w złej wierze, co determinuje uwzględnienie 20-letniego termin zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W konsekwencji Sąd uznał, że termin zasiedzenia, o którym mowa wyżej upłynął dnia 1 lutego 1990 r. o czym Sąd orzekł w punkcie 1 postanowienia.

W przedmiocie kosztów Sąd ustalił, że wnioskodawca i uczestnicy ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie, tj. na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Tym samym o kosztach sądowych Sąd rozstrzygnął na zasadzie art. 113 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 300) i nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Piotrkowie Trybunalskim od wnioskodawcy (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 2.331,85 zł tytułem częściowego zwrotu wydatków na wynagrodzenie biegłego.

W związku z powyższym orzeczono jak w postanowieniu.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła uczestniczka A. K. i zaskarżyła je w całości.

Orzeczeniu temu zarzuciła naruszenie prawa postępowania jak i prawa materialnego zawartego w art. 233 kpc, art. 5 kc, art. 172 § 2 kc, art. 292 kc, art. 44 ustawy z dn. 24 października 1974r. prawo budowlane.

Wnosiła o:

- 1) uchylenie zaskarżonego postanowienia i o oddalenie tego wniosku o stwierdzenie nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie;
- 2) obciążenie wnioskodawcy kosztami postępowania za obydwie instancje według norm przypisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja uczestniczki A. K. nie jest uzasadniona, co skutkowało jej oddaleniem.

Zarzut obrazy zaskarżonym postanowieniem prawa procesowego tj. art. 233 § 1 kpc jest całkowicie chybiony. Wbrew stanowisku skarżących ustalenia faktyczne stanowiące podstawę faktyczną rozstrzygnięcia są prawidłowe. Dokonując oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Rejonowy nie naruszył reguł logicznego rozumowania oraz zasad, które wynikają z doświadczenia życiowego. Ocena przeprowadzonych dowodów nie jest dowolna, lecz ma przymiot swobodnej. Nie jest ona fragmentaryczna czy wybiórcza, lecz ma postać oceny kompleksowej i wnikliwej.

Sąd akceptuje ustalenia Sądu Rejonowego oraz wnioski z nich wypływające i przyjmuje je za własne.

Argumentacja apelacji sprowadzająca się do stwierdzenia, że naruszono dyspozycję art. 233 § 1 kpc jest nieuprawniona.

Dla skuteczności zarzutu naruszenia art. 233 § 1 kpc nie wystarczy stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego, który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest wykazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. Skarżący winien wskazać jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im je przyznając (por. postan. SN z 23.01.2001 r., IV CKN 970/00. niepublik.).

Innymi słowy zarzut oparty na powołanym przepisie tylko wtedy może być uznany za usprawiedliwiony, jeżeli sąd zaprezentuje rozumowanie sprzeczne z regułami logiki, bądź z doświadczeniem życiowym. Apelant zatem winien wskazać w jakim konkretnym fragmencie ustaleń dopuszczono się naruszenia w/w reguł i na czym to naruszenie faktycznie polegało.

Treść apelacji wskazuje, że jego autorka kwestionuje częściowo ustalenia Sądu Rejonowego przedstawiając swoją wersję stanu faktycznego, który obrazuje przebieg posiadania przedmiotowej działki na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. We wniesionym środku odwoławczym trudno się doszukać sprecyzowanego zarzutu opartego na w/w przepisie. Skarżąca nie wskazuje jakie reguły w toku procesu myślowego Sądu zostały naruszone, na czym to polegało i jakiego fragmentu ustaleń to dotyczy. Wyobrażenie uczestniczki, że stan faktyczny warunkujący żądaniem zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu był inny niż to ustalił Sąd I instancji jest niewystarczające.

Sąd nie naruszając dyspozycji art. 233 § 1 kp wiernie odtworzył przebieg posiadania służebności związanej z korzystaniem instalacji gazowniczej. Sąd Okręgowy ustalenia te akceptuje i przyjmuje za własne. Nie może również odnieść zamierzonego skutku zarzut naruszenia zaskarżonym postanowieniem przepisu art. 292 w związku z art. 172 § 2 kc.

Zgodnie z pierwszym z powołanych przepisów służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie i w tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy o zasiedzeniu nieruchomości.

W stanie prawnym obowiązującym przed wprowadzeniem do Kodeksu Cywilnego przepisu art. 305¹ kc możliwym było w sprawach o zasiedzenie przyjęcie konstrukcji obciążenia nieruchomości służebnością gruntową odpowiadającą swą treścią służebności przesyłu.

Stanowisko judykatury w tej mierze jest jednolite i ugruntowane (por., np. u. SN z 17 VI. 2003r., III CZP 79/02, OSNC Nr 11/2003, poz. 142, u. SN z 3.06.1965 r., III Co 34/65, OSNC 7-8/1966, poz. 109, u. SN z 30.08.1991, III CZP 73/91, OSNC Nr 4/1992, poz. 53, postan. SN z 4.10.2006 r., II CSK 119/06, Mo P, Nr 21/2006, poz. 1128, u. SN z 7.10.2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN Nr 10/2008, poz. 7, wyrok SN z 31.05 2006r., IV CSK 149/05, niepublik.).

Lektura akt dowodzi, że posiadanie wymagane do zasiedzenia biegło pod rządem poprzedniego prawa.

Stanowisko zatem Sądu I instancji, że w rozpoznawanej sprawie przedmiotem żądania może być zasiedzenie służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu jest prawidłowe i koresponduje w tym zakresie z poglądami judykatury wypracowanymi na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat.

Nie można się zgodzić z apelacją, że nie został spełniony wymóg „korzystania z trwałego i widocznego urządzenia” przez przedsiębiorstwo przesyłowe.

Kwestia trwałości w/w urządzeń przesyłowych jest bezsporna i nie wymaga bliższego omówienia. Instalacja gazowa ma postać trwałej i istnieje na spornym gruncie w tym samym miejscu od kilkudziesięciu lat.

Widoczność urządzenia była przez właścicielkę nieruchomości konsekwentnie kwestionowana.

Na aprobatę zasługuje stanowisko Sądu meriti, że przesłanka ta w realiach rozpoznawanej sprawie została spełniona.

Zachował aktualność pogląd (por. np. uzasadnienia Postan. SN z 26.07.2012 r., II CSK 752/11, Legalis Nr 537221), że widoczność urządzenia musi być ujmowana szeroko i nie może stronić od specyficznej treści służebności, o którą w sprawie chodzi. Jeżeli z samej natury służebności wynika, że trwałe urządzenie, z którego uprawniony korzysta przebiega pod powierzchnią ziemi, to uzależnienie dopuszczalności zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu, od tego w jaki sposób na danym konkretnym odcinku urządzenie zostało posadowione, nie wytrzymałoby krytyki. Istotny jest natomiast element świadomości właściciela nieruchomości służebnej. W dawnej literaturze często posługiwano się słowem „jawne” eksponując tym samym element świadomości właściciela nieruchomości. Jego wiedza wynikająca ze świadomości pobudowania urządzenia, fizycznej możliwości stwierdzenia obecności tego urządzenia oraz możliwości zapoznania się z mapami dokonującymi jego przebieg, mogą w okolicznościach konkretnej sprawy wypełniać wymogi przewidziane w art. 292 kc dla nabycia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

W judykaturze podkreśla się również (por. uzasadnienie post. SN z 6.07.2011 r. I CSK 157/11 OSNC – Zb. dodatkowy 2012 Nr 3, poz. 45, str. 139), że założenie trwałego i widocznego urządzenia, ma stanowić ostrzeżenie dla właściciela nieruchomości, że jeżeli dalej będzie taki sposób korzystania z jego nieruchomości, to może dojść do jej obciążenia służebnością. Fakt, że właściciel nie korzysta przez długi czas z przysługującej mu ochrony negatoryjnej może być uznany za aprobatę istniejącego stanu faktycznego (por. także: wyrok TK z 25.05.1999r, SK 9/98, OTK Nr 4/1999, poz. 78, postan. SN z 27.01.2006 r. III CSK 38/05, OSP Nr 10/2006 poz. 114).

Lektura akt i treść zgromadzonego w nich materiału dowodowego prowadzi do wniosku, że tak pojmowana widoczność urządzeń przesyłu istniała w trakcie biegu posiadania przez przedsiębiorstwo przesyłowe.

W sprawie jest kwestią bezsporną, że w/w linia gazownicza stanowiła integralną część magistrali gazowniczej W.-C.. Była to inwestycja o znaczeniu doniosłym dla bezpieczeństwa energetycznego Państwa. Inwestycja ta miała wymiar strategiczny. Jej realizacja była jawna, choćby z uwagi na jej zasięg terytorialny. Można zatem przyjąć, iż była ona znana właścicielom nieruchomości, na których była realizowana oraz okolicznym mieszkańcom. Budowy instalacji gazowej o takim ciężarze gatunkowym i wymiarze nie można było z przyczyn oczywistych zataić. Często zresztą w oparciu o ówczesnie obowiązujące przepisy właściciele nieruchomości otrzymywali od Skarbu Państwa odszkodowanie za utratę plonów.

Powyższe musi oznaczać, że poprzednicy prawni skarżącej posiadali dostateczną wiedzę odnośnie tego, że na ich działce wznoszone są widoczne urządzenia będące elementem instalacji i linii gazowniczej.

Stwierdzenia przeciwne w tej mierze pełnomocnika skarżącej są niewiarygodne i pozostają w sprzeczności z faktami notoryjnie znanymi (art. 228§1 kpc).

Niezależnie od powyższego należy stwierdzić, że przebieg linii gazowniczej został uwidoczniony na mapach z lat 70-tych. Na ów fakt wskazywał w toku postępowania pełnomocnik wnioskodawcy (por. jego pismo 421-422). Potwierdzone to zostało pismami: Urzędu (...) w P. z dnia 29 kwietnia 2015 roku (por. k. 109), Pracowni (...) w P. z dnia 4 marca 2016 roku (por. k. 266 i k. 429) a nadto uchwałą (...) Rady (...) w P. z dnia 28 maja 1979 roku (por. k. 275). Z wyżej wymienionych pism wynika, że przedmiotowy gazociąg przebiegający przez działkę nr (...) był po raz pierwszy objęty Planem (...)miasta P. w drugiej połowie lat siedemdziesiątych. Ujęcie na mapach nastąpiło w latach 1978-1979 przy założeniu mapy zasadniczej miasta P. (por. zwłaszcza pismo k. 109).

Mapy te były ogólnie dostępne, co pośrednio przyznał podczas rozprawy apelacyjnej pełnomocnik skarżącej.

Reasumując, ówczesni właściciele nieruchomości służebnej, jeżeli nie posiadali wiedzy o budowaniu gazociągu, w trakcie samej inwestycji to mogli ją powziąć z ogólnie dostępnej w/w mapy.

W kontekście tego, co zostało omówione innego znaczenia nabiera kwestia posadowienia na działce Nr (...) słupków-znaczników. Nie jest to element konieczny, ażeby w realiach rozpoznawanej sprawy stwierdzić „widoczność urządzeń przesyłowych.

Niemniej jednak należy zwrócić uwagę na treść zeznań świadka P. B. (por. k. 258 verte – 259). Podał on, że wówczas tj. podczas realizacji posiadania w ramach służebności były słupki betonowe, które współcześnie zostały wymienione na plastikowe. Co prawda autor zeznań nie precyzuje czy były one posadowione na w/w nieruchomości, ale ilustruje fakt, że co do zasady takie znaczniki były wznoszone. Ich istnienie było więc faktem powszechnie znanym. Świadek zeznał, że takowe słupki były na działce sąsiedniej. Powyższe prowadzi do wniosku, że poprzednicy prawni uczestnika mogli z łatwością powziąć informację o przebiegu istniejącego gazociągu zwłaszcza, że były w ramach programu firmy gazowniczej realizowane bieżące kontrole i przeglądy w miejscu usytuowania gazociągu.

Odpiera to zarzut apelacji, iż urządzenia te były niewidoczne i nieznanne właścicielom nieruchomości.

Nie zasługują na uwzględnienie wywody uczestniczki dotyczące daty początkowej posiadania służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu. Inwestycja była realizowana od końca lat 50-tych. Sąd Rejonowy za datę końcową wymaganą do zasiedzenia przyjął początek 1990 roku.

Jest to data najbardziej korzystna dla skarżącej, bo rozpoczęcie realizacji uprawnień ustalono na początek 1970 roku. Ma rację apelująca, że powiązanie rozpoczęcia posiadania w ramach służebności z Programem (...)na terenie Miasta P. było niefortunne. Z faktu tego nie można jednak wyprowadzić wniosku, że rozpoczęcie posiadania w służebności nastąpiło później. Poza złożonymi do akt sprawy dokumentami obrazującymi prace przygotowawcze inwestycji i zeznaniami w/w świadków należało uwzględnić treść odpowiedzi samego pełnomocnika uczestniczki, który umiejscowił budowę na okres jeszcze wcześniejszy niż luty 1970 roku.

Całkowicie indyferentne dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie są twierdzenia skarżącej dotyczące obecnego, złego stanu technicznego przedmiotowego gazociągu. Pomijając fakt, iż okoliczność ta nie została udowodniona podczas postępowania, stwierdzić należy, że istota sprawy sprowadza się do oceny przesłanek wymaganych do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu. Nie jest to sprawa negatoryjna (art. 222 kc) ani też o odszkodowanie, w których takie argumenty mogłyby być ewentualnie podnoszone.

W rozpoznawanej sprawie brak było ponadto podstaw jurydycznych do oddalenia wniosku w oparciu o przepis art. 5 kc. Przepis ten nie ma zastosowania do spraw, w których przedmiotem żądania jest zasiedzenie (także służebności). Postanowienie Sądu w takim przypadku ma charakter deklaratoryjny, stwierdzające nabycie własności (służebności) z mocy prawa.

Z podanych wyżej względów brak było podstaw, do stwierdzenia że zaskarżone postanowienie zostało wydane z obrazą pozostałych przepisów z zakresu prawa materialnego wskazanych w apelacji.

Mając zatem na względzie przedstawione wyżej ustalenia, rozważania i powołane w nich przepisy, wniesioną apelację jako nieuzasadnioną należało oddalić (art. 385 kpc).